

pravično soditi velikost njihovih rev. Vsak naj bi se mislil gluhega samega sebe, potem bo precej razumel te besede. Kaj pomaga milo doneča pesem materina, kaj njeni sladki pozivi, kaj petje različnih ptic, kaj godbe veseli glasovi, ako jih ne slišiš? In tak človek, ki nikdar še ni slišal, ali je tudi v svoji prvi mladosti oglušel, tak človek je tudi nem (gluh). On se ne more pogovoriti sè svojim sosedom, ne more nikogar klicati, in ne sliši, če ga kdo drug kliče; ne pozná niti človeških niti božjih postav; gluhomem ne pozná svojega večnega namena, — on je žival v človeški podobi!

Kdo pa čuti nesrečo gluhomemega?

V prvi vrsti on sam, kajti videti življenje, pa ga ne razumeti; videti govoriti, pa ne moči govoriti sam: to morajo biti muke, kakoršnih nas Bog obvari!

Več še kakor gluhomem sam, čuti mati njegova šibo, s kojo jej je osoda otroka tako neusmiljeno vdarila. Dobro poznamo prsi materinske in čute, ki jih nosijo za sina in hčer. Kdo se ni še čudil potrpežljivosti, s katero mati goji mlado dete? Z angeljsko neutrudljivostjo mu streže, kedar je bolno, in britkost jej kolje srce, ako dete jej umira. — A smrt je majhna kazen; gluhomem je mrtev v življenji in nikdo ga ne more vzbuditi, ako ne pripravna odreja.

Žalibog, da smo pa mi presamoljubni. Čutimo sicer, kedar nas čevelj tišči, al presneto malo se brigamo za blagor ali neblagor našega bližnjega. Zedinjene moči premagajo vse zapreke in težave. Na noge tedaj! sezimo si v roke in postavimo ono najnesrečniše človeštvo, ki je je izgnala nemila osoda iz našega društva, sebi zopet na stran.

Lahko je reči, teže storiti. Vsaj ni tako hudo, ne! Gluhonemi deček ima navadno ravno take dušne in telesne moči, kakor jih imamo mi. On se da — čeravno na poseben način — omikati in postane tako vreden ud našega društva. Mesto biti šiba sebi samemu, svojcem in celi soseščini, je njen delaven ud in veselje roditeljev in sorodnikov. Podučevanje tudi ni nobena copernija, samo rok ne križem! Na Kranjskem imate že poseben zalog, kterege obresti rabite za to, da svoje otroke v Lincu po nemški izučujete. Zapuščina Holzapfelnova je menda vendar tudi gluhomemim namenjena? Naj bi se napravil poseben zalog gluhomemih, in primanjkljej — ako bi se kak pokazal — naj bi se poravnal iz kacega družega zaloga. Tako si lahko napravite deželen zavod, ki bi ustrezal vsaki potrebi. Po mojih mislih je ta pot najboljša.

Statistični pregled zrejenecv in zrejenk konec šolskega leta nam kaže, da v 3 razredih in v nedeljski šoli, ki obsegajo 8 let učenja, jih je bilo skupaj 62, in sicer 43 zrejenecv in 19 zrejenk, med kterimi je Slovencev bilo 33, Lahov pa 29.

Poleg navadnih šolskih nauk nahajamo med učnimi predmeti tudi rokodelstvo in poljedelstvo.

Dobrotniki so preteklo leto temu prekornistnemu zavodu, čegar dobrotelnost nam je gosp. Boštjančič z malo vrsticami, a tako živo popisal, miloščine darovali 299 gold., po zapuščinah pa 1010 gold.

Mi pa sklepamo ta sestavek z iskreno željo, da bi vzlasti kranjska dežela, kader bode ustanovila sirotnico, ne pozabila gluhomemih!

Národopisne stvari.

Venetski božanstvi Fon in Gerio.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Med venetskimi božanstvi je tudi znano: Cuslanus. Gilferding je ime primeril besedi kuzlo, čaro-

dejstvo, jaz bi Kuzlan rajši postavil k besedi kuznec, kovač, kteri priimek ima bog Perkun, Perun po ruskih narodnih povestih. Tudi v grški mitologiji so Steropes, Arges in Brontes kovači (Gewitterschmiede), kteri za Zeusa kujejo bliske. Na enake nazore opominjajo tudi pri Slovencih imena visokih gor, na kterih je sedež boga groma in bliska, postavimo: Naklo, Kladvo, Macelj itd.

Ko so slovenski Veneti še bili lastniki venetske pokrajine, takrat ni še stalo mesto: Venetke. Venetke so postavili akvilejski beguni, ko je Attila slavno Akvilejo razdjal. Zgodovina nam je ohranila ime sramežljive in srčne Akvilejčanke, ktera je rajši, nego da bi se dala oskruniti od divjih Hunov, z velom (Schleier) si glavo zakrila in s strehe svojega hrama se prekopicnila v globočino reke. Velela se je: Dugna, primeri starosl. imena: Duga, staročesko Duha, zarad sufiksa pa imena slov: Vrbna, Krtna, Bubna, Dubna itd. Da so ti beguni bili Slovani (Veneti), pričuje staro poznamenovanje solnate luže: barena.

Že zvesti zgodovinpisec slavne Venecije Filiasi (II, 232.) je opomnil, da je beseda barene, ostanek iz jezika starodavnih nerimskih in neitalskih prebivalcev Venetskega. Besede: bara, barina, bereg v pomenu luža, pa poznajo Čehi, Srbi, Hrvati in štajerski Slovenci v pričevanje, da je praslovanska. Cassiodor nam je ohranil lepo okrožnico, ktero je pisal Teodorih Veliki v 5. stoletji do prebivalcev venetskih otokov.* On hvali, da so bili pridni ribiči, mornarji in olivarji, kar so še dandanes dalmatinski in istranski Slovani.** Na rimskih kamnih, najdenih v Pataviji, nahajamo prav lepa slovenska ženska imena, postavim: Milina, Priata, Visena, in možka: Likov, Magur, Venco, Ipaj itd.

Iz roda starodavnih Venetov so bili rimski pisatelji: C. V. Catullus, Aemilius Macer, veliki arhitekt M. Vitruvius Pollio, C. Plinius Secundus, slavni pesnik Virgilij Maro, kterege Macrobij (V, 2) imenuje „Virgilius Venetus“, rojen v vesnici Andes, po drugi pisavi Antes, dalje zgodovinar Titus Livius, kteremu so Rimljani v pisavi oponašali: „Patavitatem“; — dalje zrcalo kreposti in stanovitnosti: Cepina Pet in Trasea Pet, in njegova slavna hči Fannia (Hvania), žena imenitnega bogatega Neapolitanca Helvidia Priska, zato Martialis piše o tej rodbini: „Divitior Prisco, Thrasea constantior ipso“. Plinij mlajši pa o Traseji Peti piše: „Vir mitissimus et ob hoc quoque maximus“.

Blizo Patava je po Svetoniju (in Tiberio 14.) bil orakul božanstva Gerio, Geryo.

Gerio — Geryo ni druga nego: Gerus augustus, kteremu nahajamo spomenice v Noriku posvečene, in se vjema s severno-slovanskim: Gerovitom, po čijega častenji so nastala staroslovanska knežka imena: Gerislav, Gerun, Gerima. Gerju je bil posvečen vir, imenovan: Apon, o kterem piše Lucanus (7, 139), da je bil „fumifer“, po Cassiodoru (Var. Ep. 2, 39) pa: „vapores igneos exhalans“. Že Gilferding je imé toplega vira Apon (današnji: Abano) izpeljal iz onega temata, iz kterege je slovenska beseda apno.***) Ta venetski Gerio pa se ima razločevati od grškega velikana Geryonesa, kteri je bil bog vetrovja in burnih oblakov, kar že njegovi simboli goveda (v starih mitih podobe megel) pričue-

*) Današnje Venetke stojé na 72 otocih.

***) Na starodavnih Venetih se pa posebno hvali poljedelstvo in konjereja. V teh strokah gospodarstva še Slovani danes slovijo.

*) Beseda apno, vapno je iz korenike: vap, dampfen, rauchen, lat. vapor, sansk. kvap, česk. kvapiti, dampfen. Načetni glasnik k je odpadel, kakor v več družih besedah.

jejo, ktere mu je Herakles odpeljal. Božanstvom oblakov nikdar niso bile toplice posvečene, temoč le bogovom solnca. Grški *Ἡρηνος*, od *ἥρως*, sono, rauschen, in patavinski Ger, Gerjo iz korenike: ger = novosl. žer, candere, glühen, sta toraj v svojem bistvu čisto različna. Erythijski Geryones je bog gromskih oblakov. Mytične basni ga postavljajo v najskrajni zapad Evrope, in po njih se sedaj imenuje kraj Hispanie, sopet oblastnik balearskih otokov ali pa otoka Eurythea. Njegova goveda so bila rdeča, toda simbolujejo bliskajoče megle. Pes burje: Orthros, sin Typhona in Echydne, je čuval ta goveda. Ker so v Typhonu in Echydni osebljene prikazni burnega oblačnega neba, tedaj posestnik rdečih krav Geryones tudi spada v društvo viharnih in gromskih moči. To potrjuje tudi njegovo rodoslovje. Geryoneus je sin Chrysaora in Kalirrhoe, v katerem Schwartz in Preller sta odkrila bliskova bitja.¹⁾ Nismo pa še našli, da bi božanstva viharjev, gromonosnih oblakov ali bliskov bila imela lastnosti vedeževanja. Proročne lastnosti so imeli le solnčni bogovi in vodna bitja. Ker je patavski Geris bil varh kadečega, čadajočega vira Apona, varh toplic, je moral biti solnčen bog, ker le temu so bile toplice v brambo in blagoslov posvečene, to vidimo v Herkulovem častji, kjer se toplice naravnost velijo: *thermae Herculis* (Mehadia) „Fons Belini“ v zemlji Venetov, „*Aquae Jassicae* (varaždinske toplice) po bogu solnca, ktero se je pri Slovanih tudi velelo Jasen, Jason.

(Konec prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XVII. odborovi skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 1. avgusta 1870. l.

(Dalje.)

6. julija bilo je na dnevnem redu vprašanje: ali in komu naj se dá gosp. Erjavčev prevod Schoedlerjeve kemije v presojevanje? Sklep je bil: „ker je g. Erjavčev popolnoma zanesljiv pisatelj, zato naj se koj oddá tiskarnici“. In zgodilo se je tako, ter je že stavljena in v korekturi prva pôla. S natiskovanjem pa bode treba čakati dovršenja „astronomije“, da se izvé, s katero številko ima začeti se prva stran in pôla kemije. Astronomija in kemija se toraj stavite ob enem.

Dalje je bilo sklenjeno, naj se gg. Matičarji, ki so z doneski še na dolgu, opominjajo, da plačajo zaostale doneske. Do sedaj se je 33 ustanovnikom poslal pismen opomin, letnike naj bi pa sporočilo probudilo.

Pri tej priliki sem iz knjige spisal ustanovnico, ktera ima Matici še doiti, ako vsi ustanovniki plačajo zagotovljeno podporo, in te je 2854 gold.

Naposled so bili pomenki o tem, kako bi se razglašali novi udje in doneski Matičarski, ker „Novicam“ skoro vselej zmanjkuje prostora. Tajniku je bilo naloženo izvedeti, koliko bi založnik zahteval, ako bi te razglase sprejemal v „Novičin Oglasnik“? — Nastavil je po 13 goldinarjev od četrte pole. — Naj sl. odbor določi, kaj je storiti v tej zadevi? (Odbor sklene, naj se naprosi gosp. vrednik, da bi skušal priobčevati te razglase s sporočilom o odborovi seji vred, dokler se drugače ne vredi ta stvar.)

O rokopisih za prihodnje naznamjam to-le:

a) Gosp. Iv. Tušek je že dovršil in nam poslal prevod Schoedlerjeve botanike. Jaz sem tega mnenja,

¹⁾ Primeri: Schwarz „der Ursprung der Myth. str. 186. Preller, Myth. II, 46.

da g. Tušekovi prevodi ne potrebujejo presojevanja. Kaj misli slavni odbor? (Odbor pritrdi.)

b) Gosp. Zajec nam je že januarija meseca objavil, da je skoro že dovršil prestavo „Schoedlerjeve mineralogije in geognozije“; predno pošlje rokopis, želi prebrati kemijo.

c) „Popularno dogmatiko“ ima v presojevanji in dopolnovanji g. dr. Ulaga, ki jo priredi za 1871. leto.

d) Gosp. J. Zalokar Matici brez nagrade ponuja občiren rokopis pod naslovom: „imenik živali, zeli in rudov“. — Odsek za izdavanje knjig je 6. julija pretresal to ponudbo ter sklenil g. pisatelja naprositi, naj bi ta imenik dal vrstiti v „Wolfov slovenski slovník“. — Gosp. prof. J. Šolar nam morda že dames naznani, kakošen vspeh je imel njegov pogovor z gosp. pisateljem o tej stvari. — Gosp. Šolar pové, da g. Zalokar želi, naj bi se njegov rokopis pregledal in o njem izrekla sodba. Ako ga ne prevzame Matica ali družba sv. Mohorja, hoče ga dati c. kr. licealni knjižnici. Na to odbor sklene, da se za presojevanje tega rokopisa izvoli odsek, ki naj v kateri prihodnji seji poroča o njem. — V ta odsek so bili izvoljeni gg. dr. Bleiweis, Svetec in Tušek.

Sl. odboru je gotovo v spominu občnega zbrasklep: „naj odbor za matičarje preskrbi dostojno diplomu“.

Iz nekterih osebnih pisem, ki so došli meni, vem, da nekteri gospodje željno pričakujejo diplomu; slišalo se je tudi že neko očitjanje zoper odbor, da ne izvrši sklepa občnega zbrora. Naj sl. odboru danes naznanim veselo vest, da sem nedavno iz prijateljskega pisma prejel sporočilo, da kmalu dobimo lepo dovršen kamnarez, in to v dar iz rok prvega našega prvosednika g. dr. Lovro Tomana. Iz tega naznanila naj sl. odbor razvidi, da ta stvar ni spala; ampak obravnavala se je na vse strani, toda brez vsega hrupa, in talko na tihem pridemo do dostojne diplome. Stroški, ki bodo zadeli Matičino blagajnico, bodo majhni, in sicer plačali bomo le natiskovanje in papir. Koliki bodo, to bode povedala pogodba, ktero gosp. dr. Toman sklene s Köke-jem, ki jo dela.*)

Še enega blagodušnega darú ne smem zamolčati sl. odboru. — 15. junija t. l. je odboru od glavnega zastopa vzajemno-zavarovalne pražke banke „Slavije“ v Ljubljani došlo veselo naznanilo, ki se od besede do besede glasi tako-le:

„Slavna slovenska Matica! Štejemo si v čast, da moremo slavnemu društvu naznaniti, ka se je g. Ivan Žuža, véliki posestnik in bivši deželni poslanec v Grižah pri Žalcu zavaroval pri vseslovanskej „Slaviji“ tako, da od 1500 gold. zavarovanja na smrt po njegovej smrti pripade 500 gold. Matici slovenskej. Ker je to redek in poseben čin, šteli smo si v dolžnost naznaniti ga slavnemu društvu“.

Černy l. r.

Naj sl. odbor velikodušnemu gosp. dolbrotniku izreče pristrčno zahvalo, imenovani dopis pa izroči blagajniku, da ga položi v blagajnico. (Odbor pritrdi.)

Upravništvo je dvema društvoma, in sicer:

a) občestvu sv. Vasilija Vélikega v Ungvaru, in
b) prvemu društvu Gabelsbergerjevih stenografov v Pragi, ki ima v presojevanji Hafnerjevo slovensko stenografijo, zagotovilo zvezo književne vzajemnosti ter jima poslalo Matičine knjige.

Tukaj se mi potrebno zdi, da sl. odboru naznanim dosedanjo zgodovino g. Hafnerjevega rokopisa o slov. stenografiji. Ta-le je:

*) Dr. Toman je vže poslal 1 iztis diplome s pismenim naznanilom, da daruje krasno rezan kamen za diplome, ktere je napravil Köke, Matici slovenski. Vred.

deva izvršitev te postave, kolikor to zadene okrajne blagajnice; tudi je njegova stvar vpeljevanje in oskrbovanje vseh naredb v okraji, ki so namenjene proti živinski kugi in za skrb bolnih živali.

§. 20. Okrajni odbor pazi po postavi, ktera bode pozneje priobčena, da se spolnujejo naredbe zastran pritakanja in odtakanja vode na pašnike in travnike.

§. 21. Tudi skrbi, da se med živinorejci razširja potrebna vednost o reji, vredovanji in oskrbovanji domačih živali (bolnih in zdravih), in sme v ta namen oklice razpisavati, živinske razstave napravljati in posebno marljive in umne živinorejce po očitni pohvali splošnemu posnemanju priporočati.

§. 22. V spodbujajo živinorejcev in v povzdigo živinoreje se bodo delila vsako leto po deželi darila (premijske).

§. 23. Zarad tega bode dežela po deželni odboru v tri dele razdeljena in darila se bodo takisto delila, da pride vsak oddelek vsako tretje leto na vrsto.

§. 24. Darila se delijo:

- a) za eno do tri leta stare bika;
- b) za plemne krave od 3. do 8. leta;
- c) za eno ali dve leti stare junice, ktere je živinorejec sam priredil;
- d) takim živinorejcem, ki posebno čisto vzrejujejo in žlahnijo svojo govejo živino za posebne koristi in z vspehom redijo; tudi takim, ki so se odlikovali s setvijo rastlin za krmo ali so pa svoja tla izboljšali s tem, da so na-nja napeljali vodo ter tudi za to skrbeli, da se tudi prilično odtaka, kar jih dela posnemanja vredne.

§. 25. Darila gledé na točke a), b) in c) §. 24. so zavezana na zasebno-pravniški pogoj, da se smejo z darili obdarovane živali, in sicer biki v enem, krave pa in junice v dveh letih od tistega časa računeno, ko so bili obdarovani, prodati le na Štajarskem in se porabiti le za zajejo.

Da se je lastnik po tem zaukazu ravnal, mora ogledovalni komisiji spričati, ker bi bil sicer zasebno-pravniški primoran, prejeti darilo povrniti; le če obdarovano živinče po komisijskem sporočilu pozneje ni za odmenjeno rabo in lastnik ni tem kriv, sme darilo obdržati.

Z darilom obdarovano živinče se sme tudi na Štajarskem pred ravno omenjenim časom le tedaj prodati, če more tudi kupec zadostiti vsem tirjatvam, za ktere se je bil zavezal lastnik obdarovane živali.

Kdor obdarovano žival v omenjenem času prodá, mora to naznaniti okrajnemu odboru, ker bi sicer moral plačati 10 gold. kazni.

Kdor je po 24. paragrafu točka a) b) c) prejel darilo, mora v prejemnem potrdilu (listu) tudi izreči, da je pravniški zavezan in se bode držal vseh imenovanih pogojev.

§. 26. Za isto živinče se pripozná le enkrat darilo.

§. 27. O obdarovanju z darilom določuje z večino glasov posebna komisija, ki ima prvomestnika in pet udov okrajnega zastopa dotičnega okraja, in ktere voli deželni odbor za eno leto.

§. 28. Komisija se mora pri tem ravnati po posebnih naredbah, ktere bode deželni odbor določil.

§. 29. Število daril bode določeval vsako leto deželni zbor; denar za darila, ki se niso bila podelila, ker ni bilo darila vrednih prosilcev, pride v deželno blagajnico (kaso).

§. 30. Stroški vsakoletne razdelitve daril se plačujejo iz deželnega premoženja.

§. 31. Kazni določuje župan (srenjski predstojnik)

tiste srenje, kjer se je bila postava prelomila; pritožiti se more proti županovemu odloku pri politični gosposki. Denar pride v blagajnico za deželno zemljedelstvo.

Národopisne stvari.

Venetski božanstvi Fon in Gerio.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Tudi druge okoliščine pričujejo, da je Gerio Patavčanov bil bog solnca. Klavdian¹⁾ pripoveduje, da so mu sulice darovali. Sulice so edini simboli solnčnih božanstev, ktera so ob enem tudi bogovi boja. Ko je cesar Tiberij se na vojsko spravljajl proti Ilirrom, potoval je skoz mesto Patavium, in je prašal orakul Geriona zarad vojskine sreče. Duhovni orakula so mu naročili, naj v vir Aponov vrže zlate kostke (aureos talos, Würfel). Številke so kazale večino, kar mu je služilo v znamenje sreče.²⁾ Kostke so tudi metali duhovni Svetovitovi, ako so hoteli prihodnost izvedeti. Gerjonov orakul sta tudi popraševala cesarja Klavdian in Avrelian, in sopet so se, kakor Trebellio Pollion piše, posluževala žrebov aponskih (sortes aponinae)?³⁾

Petero takošnih kostek je izraženih na spomeniku noriškem z napisom: „Bellino augusto sacrum“*) novo znamenje, da je Gerio bil bog solnca enak z noriškim: „Gerus augustus“**) in severno-slovan-skim Gerovitom, kterege stari letopisci naravnost imenujejo „Deus belli“, boga boja.⁴⁾

Gilferding je toraj krivo segel, ko je patavskega Geriona primerjal z kačjim (zmajskim) velikanom ruskih narodnih povesti „Gorinjičem“.

Tempeljni venetskih božanstev so pri Rimljanih bili v veliki časti. To razvidimo iz Aul. Gellia, Lukana in poznejega Kassiodora. Rimski cesarji niso sami zelo čislali orakeljne Belinove v Akvileji, nego tudi druge, in iz spisov cesarja Julijana, kteri je živel v 4. stoletji, vidimo, da so Veneti še za njega, dasiravno že zelo porimčeni, ohranili svoje verstvo in narodno bistvenost. Starši Plinij, rodóm Venet, je dobro razumel jezik Venetov, kajti zapisal nam je, da se zelišče „Symphyton, quae medetur lateri item renibus convulsis et ruplis“ pri Venetih veli: „cotonea“ (po drugem berilu „cotonia“.

Plinij piše „ossibus quoque fractis medetur“, zategadel se latinski veli „Solidago“ ali „Consolidida“ in „Osteocola“,⁵⁾ Nemeec je imenuje: „Beinwurz, Beinbruchwurz“, toda tudi po njegovi lastnosti, Rus pa: „kotovnik“ od besed: kot, koten, srbsk. kotlac, slov. kotrig, Schlüsselbein, Glied, in slično Venetsko poznamenovanje tega zelišča „Cotonia“ in ruski: kotovnik, se toraj vjemata v koreniki, samo v sufiksih sta različna.

V Plinijevih spisih sem našel več venetizmov, na pr.: mateola, Jäthae, slov. matika, matela, coturnix, slov. koturna itd., ktere bodem na drugem mestu razlagal.

To sem hotel pristaviti Gilferdingovemu izvrstnemu spisu o starodavnih Venetih, kterege še enkrat priporočam vsem prijateljem prazgodovine slovenske.

1) Claudian „Idyll.“ V. Aponus.

2) Sveton. in Tiber. 14.

3) Flav. Vopisc in Farm. c. 3.

*) Slika hranim v svoji mapi. Na drugi strani je obražen solnčni pehar.

**) Bistvo „Gera“ sem razložil v Glasniku“.

4) Script. rerum germ. Tom. II. str. 512.

5) Plinij „Hist. Nat.“ 26, 7. 27, 7.